Фермери 10 років тому цікавилися долею української землі. Багато хто з них не витримав... Тепер бачимо, як Новомосковських фермерів на Дніпропетровщині (і не лише там...) - ліквідують, відбираючи в незаконний спосіб землю. Доречно переглянути думки десятирічної давності...

Всеукраїнська газета
“ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО”
12(555) грудень 2005

У кого земля - в того влада !

- Так не пропонує жодна політична сила, - каже наш сьогоднішній співрозмовник Олександер Ковалів - кандидат економічних наук, заступник начальника Департаменту розвитку сільської місцевості та підприємництва Міністерства аграрної політики України, з 1997 року - голова комітету земельних відносин АФЗУ на громадських засадах.

- Тобто, Олександере Івановичу, ви вважаєте, що вже треба ставити питання в такий спосіб? Тим, хто цікавиться земельними проблемами України, відомо, що ви автор пропозицій щодо раціонального і справедливого використання землі та її природних ресурсів. Деякі з них неодноразово публікувались в наукових виданнях та газетах, зокрема, в “Урядовому

кур'єрі". А зараз прийшла пора всі ці розробки узагальнити й вийти з ними перед широкою аудиторією?

- Це справді так, і перш за все мені захотілося ознайомити з моїм авторським проектом „ОСНОВНІ ЗАСАДИ Концепції реалізації конституційних вимог в УКРАЇНІ щодо землі та її природних ресурсів - основного національного багатства" найбільш активну частину селян – сільських підприємців, якими й є читачі „Фермерського господарства". Адже акцент моєї концепції припадає на землі сільськогосподарського призначення.

І ось у чому справа. Вимоги Конституції України, та й здоровий глузд, беззаперечно доводять, що в питаннях землі та її природних ресурсів (а це основне наше національне багатство) заховано ключ до реального здійснення державної регуляторної політики, також, як складової – національної безпеки в Україні. Адже громадяни до цього часу не мають ніякої реальної користі від свого національного багатства.

Оскільки земельні питання часто фокусують лише на проблеми сільського господарства, тому необхідно зауважити, що аграрний сектор економіки, як й інші, не може розвиватися автономно - без комплексної політики держави. Ця особливість є базовою, і вести будь-яку розмову, в тому числі про продовольчу безпеку та захист національних інтересів, без цього неможливо. Реалізація нещодавно прийнятого Закону України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" також вбачається мені маловірогідною.

- Чому ж так?

- А через відсутність реальних дієвих пропозицій стосовно розвитку такої національної програми та ефективних шляхів її реалізації з боку численних робочих груп, вчених, експертів і комісій, а також через словоблудну і не вмотивовану тріскотню багатьох різних політиків. Отже як державний службовець з понад 25-річним стажем на всіх рівнях влади, фахівець, вчений і одночасно громадянин України я взяв на себе сміливість пропонувати як проект державного програмного документу, що комплексно розглядає Основні засади.

Впевненість у правильності підходу та в змісті пропонованої Концепції мені дають результати наукових та практичних розробок і впроваджень на основі аналізу реального стану в Україні та набутого досвіду, в тому числі за кордоном; постійна участь в громадсько-політичній діяльності тощо.

Вважаю, що є всі підстави якнайшвидше схвалити та розпочати реалізацію пропонованої комплексної національної регуляторної політики, в тому числі таємної, через питання землі та її природні ресурси, до яких мають відношення майже всі галузі народного господарства і всі громадяни України. Тим більш, що це єдина конституційна норма, яка дозволяє нам законно робити власні кроки і не вступати в конфлікт з міжнародними нормами та вимогами, в тому числі – СОТ, ФАО…

- Тож розповісте, на розв’язання якої проблематики

спрямована ваша Концепція.

- Відповідно до Конституції України лише земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу і являються основним національним багатством, що перебувають під особливою охороною держави.

Тому розв'язання проблем щодо землі та її природних ресурсів має бути загально національним завданням, а не просто вузько відомчим чи територіальним. При цьому, доцільно наголосити на тому, що володіючи, користуючись і розпоряджаючись землею, одночасно здійснюється природокористування. Ці відносини нерозривно пов'язані між собою та з територією України і мають слугувати насамперед інтересам громадян України (національним інтересам), а не лише окремим кланам, які, нажаль, забувають про те, що основна ціль любої діяльності є одержання прибутків не лише на їх користь.

Через відсутність відповідної державної регуляторної політики, в тому числі щодо внутрішньої і зовнішньої діяльності, в Україні відбувалося й відбувається неадекватне і неузгоджене одержання чи втрата доходів від власності. Розміри плати за використання землі та її природних ресурсів також не встановлені відповідно до їх реальної цінності. Нові власники часто споживають ресурси за безцінь.

Не визначено і не узгоджено всі складові державної діяльності щодо потреб розвитку сільських територій.

Більше половини фінансових ресурсів знаходиться в тіні.

Не здійснюється необхідний: аналіз, прогнозування і планування; фінансово-кредитне забезпечення, особливо сільських сімей і сільськогосподарського виробництва; технічне і технологічне переозброєння; розвиток і функціонування соціальної сфери; створення нових робочих місць та зайнятість працездатного населення тощо.

Так звана “реформа”, в основному зводилась до поділу родючих земель на земельні частки (паї) та “реформування” колективних сільськогосподарських підприємств в приватну власність, переважно на користь керівної верхівки. При цьому темпи реформування земельних відносин випередили темпи комплексного реформування господарства.

До сьогоднішнього дня відсутні гарантії для власників земельних ділянок та земельних часток(паїв) в одержанні реальних коштів за свою власність, оцінену і передану державою безкоштовно. В умовах, де високі банківські ставки (20%) і низька орендна плата (1,5 % від вартості паю), передбачається, що оцінена у грошовому виразі вартість земельних паїв (ділянок), із впровадженням пропонованого вільного ринку, впаде у десять, а можливо й більше разів. Визначаючи вартість земельних паїв, не враховувалось місце їх розташування та потенційна здатність. Пропонований вільний ринок землі та іпотека також не спрацюють на користь самих селян-власників. Не врегульовано проблеми використання розпайованих земель під багаторічними насадженнями і з меліоративними системами, особливо зрошуваних земель, а також роздержавлених (переданих в колективну

власність) земель під будівлями, дворами і спорудами та багато іншого.
В такому середовищі в Україні реорганізовано практично всі КСП, на базі яких спонтанно виникло і зареєстровано близько 16 тисяч підприємств у формі товариств з обмеженою відповідальністю, акціонерних товариств, приватних підприємств створених однією особою, виробничих сільськогосподарських кооперативів та інших. Поряд з цим на сільських теренах діє безліч, так званих, інвесторів, які з метою одержання прибутків та заволодіння землею зайнялись сільським бізнесом. В Україні також налічується понад 43 тисячі фермерських господарств. Близько 70% цих підприємств (менеджери і посередники), включаючи фермерів, орендують в селян їх землю та майно.
При цьому активізувався хаотичний розвиток дрібних особистих підсобних (селянських) господарства, садів і городів як вимушений захід продовольчого самопорятунку. Понад 4,5 мільйона особистих селянських господарств намагаються самостійно господарювати без створення юридичної особи. З них близько 700 тисяч отримали в натурі свої земельні паї, розширивши господарства. Цей процес має тенденцію до зростання, бо не формувалися і не формуються науково-обґрунтовані цілісні мінімально неподільні ефективні господарські одиниці на основі регіональних та зональних особливостей, вимог ландшафтознавства і перспектив раціонального природокористування, політики держави та свідомого бажання працездатних селян.
Самі селяни так і не стали господарями на своїй землі.

Багато хто з них виїхав на заробітки. Власники земельних і майнових паїв не знають чого очікувати від непрозорої та непередбачуваної діяльності органів влади, які часто зливаються з капіталом і постійно змінюються.
Державна бюджетна підтримка, в основному надходить згаданим менеджерам та посередникам, і зовсім відсутня державна політика щодо розвитку ефективних сімейних селянських господарств, які б діяли, переважно без найманої праці. Не втілюється основний лозунг, під яким проходила реформа - “Земля має належати тим хто її обробляє”.

- З яких причин, на ваш погляд, виникли всі ці проблеми?

- В Україні земельні відносини та природокористування, нажаль, не розглядалися і не розглядаються, насамперед в національних інтересах, багатогранно і комплексно (в правовому, економічному, екологічному, соціальному та моральному планах) з конкретизацією особливостей і властивостей тієї чи іншої території та цільового використання кожного квадратного і кубічного метра української землі.
Розвиток сільської місцевості переважно ототожнювався з розвитком сільськогосподарського виробництва і продовжує зводитись до такого ж вузького розуміння. Говорячи про державотворення, до цього часу на практиці не відкинуто штучний поділ громадян України на класи, адже в Конституції України відсутні - “селяни, ділки, робітники, тощо”. Не забута стара формула - “селянам - землю, а робітникам - заводи і фабрики”.

В людей виснажене почуття власної вартості, гідності, довіри до власних сил, а набуте громадянство в незалежній державі як найвище право бути господарем на своїй землі, до цього часу не культивується. Відсутня відповідна стратегія та дієві механізми здійснення нової державної політики, в тому числі природокористування, в процесі державотворення, на всіх територіях, особливо за межами міських населених пунктів (так звані - сільські території). Забувають, що на цих територіях сконцентровано більшість природних ресурсів, в тому числі природні ландшафти, водні і лісові ресурси, корисні копалини, особливо цінні землі сільськогосподарського призначення та багато іншого.
В Україні, на жаль, не акцентується увага на конституційній вимозі, де кожний громадян України має однакове реальне право та відношення до свого “національного багатства”, не залежно від того, де він проживає, чи працює, - в сільській місцевості, чи – в місті. Земельна реформа не супроводжувалась комплексом робіт із Державного землеустрою, як основного інструменту державного управління, регулювання і реалізації аграрної реформи та здійснення заходів з раціонального використання і охорони ґрунтів. Не створено реальних економічно - господарських механізмів з вирішення проблем охорони ґрунтів та підвищення родючості земель. Не визначено механізми вилучення (викупу) деградованих земель, переданих у приватну власність, здійснення протиерозійних та інших заходів.

Значна частина продуктивних земель в Україні виснажується, забур'янюється, деградує і засмічується. Землеробство велося і ведеться з повним порушенням закону повернення поживних речовин в ґрунт. Щорічно втрачаємо близько 1 тони гумусу з кожного гектара. Площа еродованих ґрунтів збільшується на 80 тис. га. в рік. Екстенсивні шляхи використання землі та її природних ресурсів вичерпані. Ґрунти України, як основний складовий потенціал природно-ландшафтного ресурсу є, не лише національним багатством України, але й ресурсом світового значення.
До цього часу не визначено мету, етапи, завдання та механізми правового, економічного, фінансового і соціального розвитку реформ у ринкових умовах, а також шляхи їх забезпечення та реалізації, адже прибутковість та вартість природних ресурсів прямо пропорційно залежить від стану і рівня її використання, розвитку та прибутковості самих підприємств, особливо сільськогосподарських.
В Україні комерціалізація, особливо внутрішньої національної політики, не ґрунтуватися на такій ж основі, яка діє в спритних ділків і комерсантів. Адже, держава має також бути безпосереднім учасником ринкової економіки в інтересах своїх громадян на національному та регіональних рівнях.

Існуючі державні інститути, які мають відношення до питань землі та її природних ресурсів не віддзеркалюють вимоги сьогодення.

- Яким же чином допоможуть вирішенню таких складних і застарілих питань впровадження ваших розробок?

- Загальною метою Концепції є забезпечення комплексного розвитку територій та ефективного і раціонального природокористування в інтересах всіх користувачів та громадян України на державному, регіональних та місцевих рівнях, гарантії прав власності та гарантування продовольчої безпеки, зростання добробуту всіх громадян, через запровадження національної регуляторної політики стосовно землі та її природних ресурсів - основного національного багатства України.
Концепція також відкриває можливості реалізації комплексу прозорих і узгоджених механізмів для відродження в кожного свідомого громадянина України, особливо в молоді й дітей, власної гідності та довіри до власних сил бути справжнім господарем на своїй землі, а також одержання відповідних реальних прибутків.

- Тобто ви в змозі визначити шляхи розв’язання проблем, особливо в сільськогосподарському виробництві?

- Для подальшого здійснення комплексного природокористування та ефективного і раціонального розвитку всіх територій в національних інтересах, а також виправлення помилок реформ, перш за все передбачається: схвалити та розпочати реалізацію пропонованої комплексної національної регуляторної політики; провести фундаментальну реформу існуючих державних інститутів, які мають відношення до питань землі та її природних ресурсів, запровадивши відповідні реєстраційні, геоінформаційні та інші системи; розпочати роботи з проведення комплексного землеустрою на національному, регіональних і місцевих рівнях (законодавча база існує). При цьому: визначити міські та сільські території, провести інвентаризацію та сертифікацію земель, наявних природних ресурсів, тощо; взяти курс на створення національної геоінформаційної системи.
В сільській місцевості, в наслідок реалізації пропонованої Концепції (комплексні механізми в різних зонах і в цілому), створити і впорядкувати (як варіант): до 5 тисяч господарств різної форми господарювання (переважно з найманими працівниками) загальною площею біля 10 млн. га високо цінних та високотоварних великих масивів; понад 150 тисяч приватних сімейних селянських (фермерських) господарств (господарства створюють молоді сім'ї переважно без найманих працівників) загальною площею біля 10 млн. га малих масивів ріллі та інші прилеглих угідь. Решта придатних угідь використовуватимуть дрібні особисті селянські та фермерські господарства (без найманих працівників), частину земель буде залужено, заліснено тощо.

Діяльність всіх таких господарств орієнтуватиметься на виробництво екологічно чистої (органічної) високобілкової продукції рослинництва і тваринництва та інших видів. Відповідна увага приділятиметься вітчизняним енерго- та вітамінозберігаючим холодильним технологіям. Для цього треба забезпечити умови вільного господарювання та господарської ініціативи і самореалізації, дешеве довгострокове кредитування та гарантії збуту виробленої продукції за стабільними цінами лише для господарств-учасників реалізації такої державної Концепції і Програм.
А також:

-

розробити і затвердити проекти розвитку конкретних територій місцевих рад, землеволодінь та землекористувань. Відроджувати природні агролісоландшафти. Особливу увагу приділяти розвитку приміських зон та зон із спеціальним режимом земле- та природокористування.

-

замінити, враховуючи проголошену рівність різних форм господарювання незалежно від форм власності, закони України “Про колективне сільськогосподарське підприємство”, “Про фермерське господарство”, “Про

особисте селянське господарство” та інші на один Закон України “Про сільське господарство в Україні”, де викласти окремими статтями особливості різних форм таких господарств.

Далі потрібно:
- запровадити механізми, де перші трансакції, включаючи зміну цільового призначення, із земельними частками (ділянками) сільськогосподарського призначення, переданими безкоштовно в приватну власність, і тими, що належать до державної і комунальної власності будуть проходити лише через пропонований нижче Національний банк землі та її природних ресурсів. Наступні трансакції, включаючи іпотеку можуть здійснюватися через комерційні банки;
- створювати необхідні умови для вільного і повного забезпечення потреб внутрішнього ринку на конкурентній основі екологічно чистою (органічною) високобілковою продукцією рослинництва і тваринництва.При цьому здійснювати закупівлю сільськогосподарської продукції на відкритих торгах для потреб держави, включаючи демпферні, стратегічні запаси довготермінового зберігання;
- спрямовувати розвиток агропромислового комплексу на максимальне виробництво і реалізацію на зовнішніх ринках продукції виробленої з вітчизняної сировини, особливо

продуктів харчування (запроваджуються стандарти, які відповідатимуть вимогам СОТ);
- вільно завозити всю продукцію, яку неможливо, або невигідно виробляти в Україні. Для цього впровадити відповідні стимулюючі механізми, в тому числі національні стандарти, які відповідають національним вимогам та ін.

- А тепер, будь ласка, розповісте, через які механізми саме має відбуватися одержання доходів?

- Оскільки у приватній власності перебувають лише земельні ділянки, а не просто земля та її природні ресурси, а заінтересованість користувачів ресурсів та органів влади є суттєвою, тому запровадження механізмів одержання збалансованих прибутків (доходів), в тому числі на користь суспільства внаслідок запропонованого земле- та природокористування має бути розмежованим і базуватися на новій рентній основі. Згідно з авторськими пропозиціями,

I Рента - це частина прибутку, яка сплачується всіма суб'єктами за використання землі та її природних ресурсів (частка національного багатства). Величина ставки даної ренти визначається в залежності від бонітету ґрунтів, якості води, рослинного і тваринного світу, цінних властивостей надр, місця розташування ресурсу та освоєння території, інших факторів. Величина цієї ренти не може бути нижчою від другої ренти.

II Рента - це частина прибутку, яка надходить власнику ділянки внаслідок особистого використання чи передачі її в

оренду. Величина цієї ренти не може бути нижче ставки банківського відсотка від реальної вартості ділянки.
III Рента - це частина прибутку, яка утворюється за додатково вкладену працю як додаткова винагорода за господарське ставлення до землі та її природних ресурсів. Ця частка прибутку повністю залишається користувачам таких ресурсів і оподаткуванню не підлягає.
IV Рента - це частина прибутку, яка утворюється в результаті монопольних дій. У нашому випадку ці питання регулюються на державному рівні, і є виключним пріоритетом держави (через розумну і узгоджену політику держави стосовно квотування, митних, акцизних та інших зборів). Такі дії спрямовані на раціональне і ефективне використання землі та її природних ресурсів, розвиток вітчизняної видобувної, виробничої, заготівельної, переробної, торгівельної та іншої діяльності, на стимулювання попередніх рент і регулюються відповідним законодавством.
Всі чотири ренти є взаємопов'язаними між собою та всіма учасниками, які використовують і споживають природні ресурси та державою. Механізми визначення і функціонування їх мають бути основними і складовими при формуванні та генеруванні суспільно-економічних процесів і реалізації нової програми національної безпеки і оборони. Таке природокористування повинно бути платним для всіх, і мають діяти прозорі механізми одержання прибутків, а також вільні комерційні відносини при безпосередній участі держави.

- Якими ви бачите способи реалізації Концепції?

- Для реалізації Концепції та відповідних програм і конкретних заходів необхідно якнайшвидше (в комплексі з іншими заходами) провести впорядкування системи існуючих державних інститутів, які мають відношення до питань землі та її природних ресурсів, а не просто реорганізувати (розтягнути) чи перепідпорядкувати і перейменувати Держкомзем України.

Указом президента України (чи в інший законний спосіб) “Про реалізацію стратегічних національних інтересів у сферах земельних відносин та природокористування”, в першу чергу, ***утворити Національний Б*****анк** (краще Національну земельну КОМОРУ, або СКАРБНИЦЮ, можливо Національний земельний банк даних) ***землі та її природних ресурсів***

з відповідними регіональними та місцевими підрозділами як центральний орган виконавчої влади, підконтрольний та підзвітний президенту України, а ще краще – РНБО, як виняток, Кабінету міністрів України. Даний орган утворюється в межах існуючої штатної чисельності, в тому числі на базі Департаменту геодезії, картографії і кадастру та Управління державного контролю природокористування Мінприроди України (Держкомприродресурсів України), Центру державного земельного кадастру та частини Держземінспекції Держкомзему України, мережі БТІ Держжитлокомунгоспу України, Державного підприємства “Інформюст” Мін’юсту України та окремих структурних підрозділів інших органів виконавчої влади.

Така національна установа має: здійснювати державну реєстрацію земельних ділянок і нерухомого майна

пов’язаного з ними та прав власності на них (єдина державна реєстраційна система), а також від імені держави забезпечувати і гарантувати права власності; формувати спеціальний банк даних про землю та її природні ресурси, створюючи геоінформаційні системи; координувати та контролювати стан забезпечення використання й охорони землі та її природних ресурсів в частині національних інтересів; здійснювати надходження та опрацювання необхідної інформації, її збереження, конфіденційність та використання в національних інтересах, а також в інтересах фізичних і юридичних осіб; володіти, користуватися і розпоряджатися надходженнями, в тому числі від І-ї ренти (вартісним еквівалентом основного національного багатства), як складовим економічним механізмом реалізації нової стратегічної національної політики природоохоронних та економічних відносин; реалізувати державну політику роздержавлення земель та утвердження відносин власності (виправляючи помилки) на користь громадян України; забезпечувати здійснення перших трансакцій, включаючи зміну цільового призначення, із земельними ділянками сільськогосподарського призначення, що передані безкоштовно в приватну власність, і тими, що належать до державної і комунальної власності тощо.

Пропонований Банк, на відміну від інших банків, має містити

також свій Бюджет (Бюджет Банку та складовий Рентний банк) і виконувати багатоцільові функції та завдання непритаманні Національному банку України, Державному бюджету України та комер-ційним банкам. Особлива увага приділятиметься І-й ренті, яка є основним виразником національних інтересів і диференціюється з іншими рентами, а також повноцінному фінансуванню відповідних Програм і заходів, розроблених в розвиток цієї Концепції. Функціонування пропонованої установи також відіграватиме роль основного генератора і стимулятора формування Державного та місцевих бюджетів та поповнювача золотовалютних запасів держави.

Лише, вирішивши перше, необхідно:

Підпорядкувати частину Держземінспекції (здійснення контролю за екологічним станом земель) Держкомзему України Міністерству охорони навколишнього природного середовища України, а також на базі частини підрозділів Мінприроди, Держкомводгоспу України та Держкомлісгоспу України, які намагалися здійснювати державний та відомчий контроль за використанням і охороною відповідних природних ресурсів та інших, ***утворивши в структурі Мінприроди України Державну інспекцію з охорони природних ресурсів, переглянувши зміст та повноваження цього органу***

.

Впорядкувати регіональні підрозділи органів земельних ресурсів, підпорядкувавши частину їх виконавчим органам сільських, селищних та міських рад народних депутатів без дублювання повноважень вказаних вище, розгорнувши реальне самоврядування.

З метою забезпечення реалізації Державної земельної політики щодо земель сільськогосподарського призначення, водного і лісового фондів, гармонійного врегулювання допущених помилок при реформуванні відносин власності в аграрному секторі економіки, проведення комплексного землеустрою та перспективного розвитку сільських територій, екологізації сільськогосподарського виробництва, раціонального використання та охорони, збереження і підвищення родючості ґрунтів, а також здійснення ринкових земельних відносин ***перетворити Держкомзем України*** (всі інші підрозділи, включаючи Держземінспекції) ***в Державний департамент по земельних ресурсах*** , як урядовий орган, ***підпорядкувавши його*** , а також Державне підприємство “Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою” і регіональні інститути, - ***Міністерству аграрної політики України*** .

Одночасно скоординувати діяльність Державного підприємства і його регіональних інститутів землеустрою, Українського інституту аерофотогеодезичних вишукувань, Державного технологічного центру охорони родючості ґрунтів і його регіональних підрозділів та інших підприємств, фондів і проектів, як головних наукових і виробничих виконавців комплексу робіт з проведення земельної реформи, врегулювання земельних відносин та охорони і підвищення родючості ґрунтів в сільській місцевості.

Необхідно також визнати Міністерство аграрної політики України єдиним центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин стосовно земель сільськогосподарського призначення, можливо лісового та водного фондів. А, головне - **роботи з проведення землеустрою на національному і регіональних рівнях, сільських територій, землеволодінь та землекористувань визнати першочерговими в системі заходів з подальшого здійснення**
(виправлення)помилок)
земельної реформи.

- І що матимемо в результаті?
Очікувані результати від впровадження Концепції, а також відповідних програм і конкретних механізмів їх реалізації такі.
Досягнення взаємоповаги і реальних стосунків між всіма органами влади та всіма власниками і користувачами землі та її природних ресурсів.
Безпосередня участь кожного громадянина в реалізації (самореалізації) державної регуляторної політики України та одержання реальних доходів від частки в “основному національному багатстві”.
Додаткове введення в економіку України капіталу, внаслідок реалізації пропонованих заходів, щорічно на загальну суму 30-50 млрд. грн.
Поступове звільнення Державного бюджету від прямого

фінансування галузей виробництва, які використовують землю та її природні ресурси і запровадження нових механізмів державної підтримки. Передбачається, що реалізація заходів через пропонований державний інституту дозволить через два-три роки після його створення і функціонування подвоїти Державний бюджет України.
Виправлення допущених неузгоджень і помилок земельної та аграрної реформ. Усунення наявних проблем і протиріч, в тому числі щодо використання і охорони землі та її природних ресурсів.
Гарантування цілісності території України, реалізація конституційних прав громадян, продовольчої безпеки та інших завдань національної безпеки тощо.

- Але ж спочатку необхідні ресурси для реалізації власне Концепції...

- Необхідна воля Президента України та Верховної Ради України на реалізацію пропонованого. Кошти залучаються лише в межах, визначених Державним бюджетом України на інші цілі в даних галузях.

- Та, мабуть, як в кожній новій справі, й ризики існують.

- Ризики внаслідок прийняття та реалізації Концепції – це ризики лише для опонентів розбудови сильної правової держави та втрата можливого негативного впливу

псевдореформаторів і псевдополітиків на нову владу.

- Вдачі вам, якщо так. І з Новим роком!

Интерв”ю вела Наталя САГАНЬ